

Бикова Тетяна Миколаївна,

завідувач відділу наукової обробки документів та організації каталогів
Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна
тел.: (048) 722 12 10
e-mail: library@onu.edu.ua

ДАРЧІ НАПИСИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ВЧЕНОГО: НА ПРИКЛАДІ ОСОБИСТОГО ЗІБРАННЯ ПРОФЕСОРА П. Й. КАРИШКОВСЬКОГО-ІКАРА У ФОНДАХ НБ ОНУ

У статті досліджено дарчі написи, виявлені на примірниках з особистого книжкового зібрання П. Й. Каришковського-Ікара, що зберігається у фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Розкрито потенціал інскриптів як історичного джерела у вивченні біографії власника зібрання. Приділено увагу окремим виданням, що ілюструють зміну наукових інтересів вченого та відтворюють його комунікативні зв'язки з науковою спільнотою.

Ключові слова: дарчі написи, інскрипти, книжкове зібрання, Каришковський-Ікар П. Й., Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова, історичне джерело, біографія.

Останніми роками збільшився інтерес дослідників до дарчих написів, записів, міркувань власників, що містяться на сторінках книг та мають певну наукову цінність. Зокрема, відображають інтереси науковця, відтворюють його комунікативні зв'язки з науковою спільнотою. Питання походження дарчих написів передбачає з'ясування попередніх обставин, що дозволяє розкрити характер відносин дарувальника і адресата, відкрити нові факти біографії вчених, не зафіксовані в інших джерелах.

Не є винятком і особисте книжкове зібрання вченого-енциклопедиста, антикознавця, фахівця з нумізматики, грецької та латинської епіграфіки Північного Причорномор'я, професора Одеського університету Петра Йосиповича Каришковського-Ікара (1921–1988), що зберігається у фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (далі – НБ ОНУ).

Особистий архів і книгозбірня науковця довгий час зберігалися в його родині. У лютому 2019 р. передані Науковій бібліотеці [24, с. 73]. Книгозбірня нараховує 1 934 примірника і хронологічно охоплює період з 1900 до 2004 р. Зібрання не зберігається як єдине ціле, а розосереджене в різних тематичних відділах основного фонду Наукової бібліотеки і має статус власницької колекції [5, с. 26].

Частина книжкового зібрання П. Й. Каришковського містить рукописні дарчі написи (або інскрипти) – справжнє свідчення наукових зв'язків вченого та його високого особистого та професійного авторитету. Географія подарованих книг дуже широка – Лондон, Лейпціг, Бухарест, Софія тощо. Хронологічно інскрипти охоплюють період з

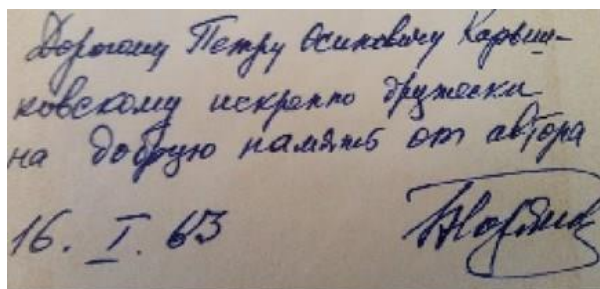
1951 р. до 1988 р. За змістом їх можна поділити на вдячні, пам'ятні, дружні, шанобливі тощо.

Усього виявлено 67 дарчих написів. Серед авторів інскриптів відомі вчені, колеги та учні адресата – М. В. Агбунов, А. Д. Бачинський, Ю. М. Василевич, А. О. Добролюбський, Д. П. Урсу та інші представники наукової спільноти.

Діапазон тематики подарованих П. Й. Каришковському публікацій визначений його науковими інтересами, що постійно розширювалися. Близько 70 % (1198 од.) у зібранні науковця складають книжкові видання, представлені історичними науками [5, с. 27]. Також присутні книги з філософії, релігії та філології.

У другій половині 40-х рр. ХХ ст. увагу П. Й. Каришковського-Ікара було зосереджено на розгляді політичних взаємовідносин Візантії, Болгарії і Київської Русі часів князя Святослава. Вчений успішно захистив кандидатську дисертацію (1951) й став одним з провідних фахівців з середньовічної історії Балкан [22, с. 14]. Петру Йосиповичу пророкували блискучу академічну кар'єру в секторі візантієзнавства, що організовувався при Інституті історії АН СРСР [3, с. 189], але не склалося.

Про наукові контакти П. Й. Каришковського того часу свідчить наявність у його

Титульний аркуш видання та дарчий напис Б. Т. Горянова

зібранні інскрипта відомого радянського візантієзнавця Бориса Тимофійовича Горянова (1897–1977) на авторському примірнику монографії «Поздневизантийский феодализм» (М., 1962).

Докторську дисертацію за однойменною назвою вчений представляв до захисту двічі (1949, 1955), однак через нищівну критику захистити так і не зміг. Б. Т. Горянов вважав, що Візантія до кінця свого існування не вийшла зі стадії феодальної роздробленості, мотивуючи це тим, що у візантійському суспільстві була повністю відсутня тенденція до національної консолідації, встановлення станової монархії, а потім і абсолютизму, характерних для ранньокapіталістичного розвитку. Не погоджуючись з концепцією науковця, критики визнавали, що завдяки Горянову проблема пізньовізантійського феодалізму у всій повноті була вперше поставлена у радянській візантології [23, с. 243].

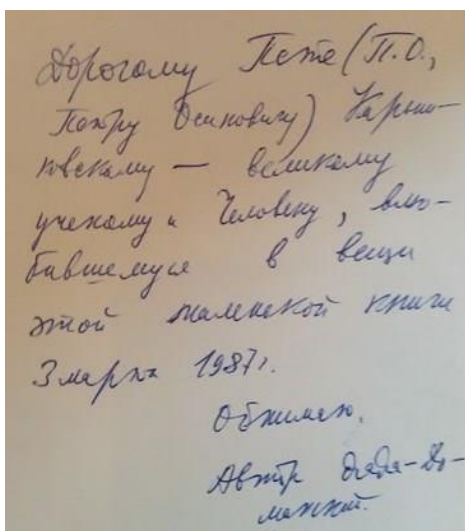
Вимушений опублікувати дисертацію у вигляді монографії, Б. Т. Горянов подарував один примірник одеському візантієзнавцю. Можливо, Петро Йосипович якимось чином підтримав колегу в його протистоянні з московськими вченими, на що натякає інскрипт дарувальника.

Невідомо, за яких обставин науковці вперше зустрілися. Можливо, вони перетиналися у редакції «Византийского временника». Проте дарчий напис Бориса Тимофійовича на авторському примірнику його монографії свідчить про тривалі наукові та особисті контакти вчених.

У другій половині 1950-х рр. фокус наукових інтересів П. Й. Каришковського змістився у бік дослідження античної історії, нумізматики, епіграфіки та історичної географії Причорномор'я, серед яких значне місце посіла нумізматика Ольвії [17, с. 385].

Розшукуючи рідкісні ольвійські монети, Петро Йосипович брав участь в археологічних експедиціях, де й познайомився восени 1953 р. [8, с. 46-47] з Ярославом Віталійовичем Доманським (1928–2004) – радянським археологом та істориком, фахівцем з античної та скіфської археології, завідувачем сектора археології Півдня Євразії у Державному Ермітажі (з 1956 р.). Вони не були близькими друзями, однак їх об'єднав спільний інтерес до античної історії та археології Північного Причорномор'я.

Примірник видання [7] подарований автором майбутньому власнику у березні 1987 р.

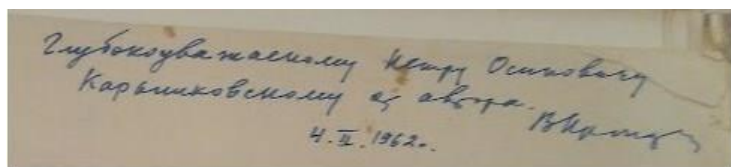
Дорогому Петру (П.О.,
Каришковскому) Карши-
ковскому — великому
ученому и человеку, вы-
шедшему в вели-
кой талантливой книге
3 марта 1987 г.
Общая,
Автор Дядя-В-
мский.

Дарчий напис Я. В. Доманського

Ця праця не входила до сфери наукових досліджень професора Каришковського, але відтворювала різноманітність його інтересів.

Аналіз книжкового зібрання вченого показує, що той уважно слідкував за розвитком радянської та зарубіжної нумізматичної думки. Книги цієї тематики переважають у зібранні науковця [5, с. 28]. Показовою є фундаментальна праця [13] відомого російського археолога, професора історичних наук (1973), фахівця з ранньосередньовічної археології та нумізматики

Східної Європи Владислава Всеволодовича Кропоткіна (1922–1993), примірник якої з авторським інскриптом присутній у зібранні

Глубокоуважаемому Владиславу
Кропоткину от автора
4.5.1962.

Дарчий напис В. В. Кропоткіна

П. Й. Каришковського. Лаконічний напис свідчить про глибоку повагу, яку відчував дарувальник до адресата. Сміємо припустити, що повага була взаємною. Розділ праці,

присвячений скарбам та монетам Тіри та Ольвії, містить багато приміток та доповнень власника.

Обидва науковця належали до одного покоління нумізматів зі схожими науковими інтересами. П. Й. Каришковський зробив внесок у розвиток теоретичних питань ольвійської

та боспорської нумізматики, В. В. Кропоткін зібрав та опублікував капітальний каталог скарбів римських монет на території СРСР, що й досі залишається унікальним та затребуваним дослідниками монетної справи та грошового обігу в античний час [20, с.10]. Непрямим підтвердженням є переклад та видання цієї роботи французькою мовою [25].

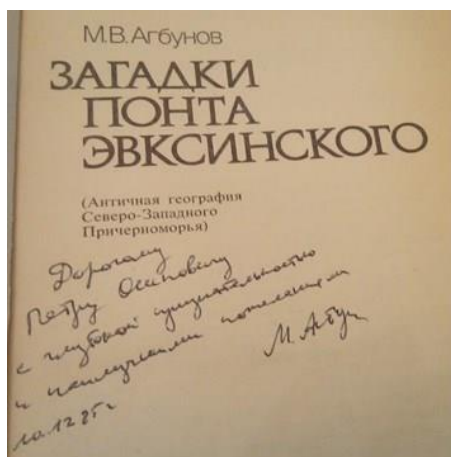
За час роботи над каталогом науковцем зібрано, проаналізовано та картографовано величезний фактичний матеріал. Особливий інтерес представляє картотека нумізматичного матеріалу – скарбів та окремих монетних знахідок, розпочата В. В. Кропоткіним ще у студентські роки [11, с.10]. Безперечно, особисті нумізматичні колекції стали однією з точок дотику між П. Й. Каришковським та В. В. Кропоткіним. Схожість вчених-нумізматів виявилася і в тому, що свої припущення та гіпотези вони будували не лише на фактичному археологічному матеріалі, а й на свідченнях античних істориків [20, с.10].

Дослідження П. Й. Каришковського виходили далеко за межі окремих проблем, торкаючись історії не лише Північного Причорномор'я, а й усього понтійського регіону. Зокрема, вчений не обходив увагою дослідження своїх грузинських колег (Г. Ф. Дундуа, А. Ю. Кахїддзе та ін.), праці яких з інскриптами авторів зберігаються в його колекції.

З деякими з дарувальників Петро Йосипович проводив спільні дослідження. Прикладом такого наукового співробітництва може бути публікація, присвячена узагальненню матеріала з архітектурно-будівельних комплексів Ольвії, історичної топографії та культурно-історичної періодизації життя міста [15], у якій П. Й. Каришковський виступив редактором. Про високий рівень його участі у створенні цієї книги свідчить наступний напис: «Дорогой Петр Осипович! Сей скромный коллектив авторов поднимает большой бокал за твое здоровье; готовится к большому кругу по Одессе и нижеайше благодарит тебя за оказанную помощь. 28.7.1982» [Автографи С. Д. Крижицького та Н. О. Лейпунської на с. 3]. Важко сказати, про яку саме допомогу йшлося; у цьому написі є підтекст, зрозумілий лише адресатові. Також невідомо, коли відбулося знайомство Петра Йосиповича з одним із авторів видання Сергієм Дмитровичем Крижицьким (1933–2018), українським вченим-археологом, доктором архітектури (1980), дослідником античної архітектури Ольвії. Ймовірно, науковці перетиналися на розкопках Ольвії (у 1972–1994 рр. Сергій Дмитрович очолював Ольвійську археологічну експедицію Інституту археології НАН України). Також Крижицький завідував заповідником «Ольвія» (1974–1981) [21] і цілком можливо, що консультувався із «головою одеських античників» (з дарчого напису на ще одній книзі С. Д. Крижицького [14]) з різних питань.

Під керівництвом П. Й. Каришковського підготовлено та захищено близько десятка кандидатських дисертацій [12]. Але професора Каришковського вважали своїм учителем і ті, хто слухав його лекції, і ті, хто працював із ним. Прикладом виникнення відносин

«учень-колега» можуть бути два документи, представлені в книжковому зібранні науковця: «Загадки Понта Эвксинского» (М., 1985) і «Античная лоция Черного моря» (М., 1987) з

інскриптами українського вченого болгарського походження, доктора історичних наук, професора, археолога Михайла Васильовича Агбунова (1952–2009).

Дарчі написи Михайла Васильовича свідчать про взаємну

Дарчі написи М. В. Агбунова

повагу та перехрещення наукових інтересів дарувальника та адресата. Так, М. В. Агбунов у роботі «Загадки Понта Эвксинского» сформулював гіпотезу щодо локалізації поселення Офіуси на острові, що в античний час знаходився на місці Дністровського лиману, перенесення поселення на берег і перейменування його на Тиру [2, с. 128]. Ця гіпотеза отримала схвалення професора Каришковського в його особистому листі від 11.01.1985 р. [1, с. 140] і була розглянута в його монографії «Древний город Тира» (Київ, 1985).

Михайло Васильович не тільки відчував подяку до старшого колеги, але й вважав його своїм наставником, адже саме завдяки впливу П. Й. Каришковського майбутній учений серйозно захопився античною географією Північного Причорномор'я [1, с. 17] ще під час навчання на історичному факультеті Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (далі – ОДУ). Своєрідним підсумком багаторічних досліджень Агбунова були не лише його наукові праці з античної географії, а й історико-географічні експедиції (1989-1994), здійснені на точних копіях античних судів (проект «Івлія»). Експедиції організовувалися в тому числі для підтвердження висновків науковця про локалізацію зниклих античних міст Північного Причорномор'я. На основі даних палеогеографії автор реконструював зміну берегової лінії Чорного моря (Понта Евксинського) протягом останніх 2,5 тис. років [9, с. 9].

Частина інскриптів, що зберігаються у колекції П. Й. Каришковського, свідчать про дружні стосунки дарувальника та адресата. Цікавим у цьому плані є інскрипт українського історика, археографа та краєзнавця, діяча у сфері охорони історичних пам'яток, професора ОНУ (з 1991 р.) Анатолія Діомідовича Бачинського (1933–1995). Про дружні стосунки Каришковського з його молодим колегою та дарувальником є чимало свідчень сучасників [напр.: 4, с. 223]. Їх не пов'язували спільні наукові інтереси, але вплив П. Й. Каришковського

на молодшого колегу безумовний. Сучасники відзначали у Анатолія Діомідовича ерудицію та безперечний лекторський талант: "у нього були дуже цікаві лекції", як і у його старшого товариша [19, с. 49]. Ще вказувалося на його працьовитість, високий рівень інтелекту та духовної культури [19, с. 53], що також робило його схожим з Каришковським.

Їхнє знайомство відбулося під час навчання Анатолія Діомідовича на історичному факультеті ОДУ (1951-1957) та продовжилося надалі. П. Й. Каришковський влаштував А. Д. Бачинського до Одеського державного археологічного музею (1957–1958 рр.) [16, с. 113], на квартирі Анатолія Діомідовича група вчених історичного факультету («Плеяда блискучих істориків»), до якої входив і Петро Йосипович, регулярно організовувала зустрічі для спілкування [19, с. 46].

У 1958 р. А. Д. Бачинський стає старшим науковим співробітником Державного архіву Одеської області (1958–1963). Працюючи в архіві, Анатолій Діомідович у співавторстві з колегами презентував науковому світові путівник [6] по фондах архіву. Дане довідкове видання включає характеристику фондів установ дореволюційного та радянського (до 1961 р.) періодів. Не маючи аналогів за інформацією, що міститься в ньому, путівник і до сьогодні використовується дослідниками [18, с. 4]. Примірник цього видання з дарчим написом подарований П. Й. Каришковському 18 червня 1962 р.

Перебування в окупації у студентські роки [12] позначилося на подальшій долі та кар'єрі науковця. П. Й. Каришковський став, що називається, невиїзним. Йому не дозволялося відвідувати закордонні симпозиуми та інші заходи, що не завадило заочно стати членом-кореспондентом Німецького Археологічного інституту, членом Нью-Йоркського археологічного товариства, Американського нумізматичного товариства. Також вчений намагався вивчати праці іноземних колег, купуючи самостійно або отримуючи в дар, та сформував у своєму зібранні цілий підрозділ іноземних видань із майже 170 позицій [5, с. 29]. Цінність цих видань полягає й у тому, що значна частина з них опублікована у наукових періодичних виданнях та збірках, відсутніх в українських бібліотеках.

Ми висвітлили тільки частку наукових зв'язків з широкого кола контактів П. Й. Каришковського, яке, на жаль, не виходило за межі країни. Отримати інформацію з дарчих написів про закордонні контакти професора неможливо. Іноземні видання опинилися у його зібранні завдяки дарункам колег та учнів. Світло на це питання може пролити особистий архів вченого, що зберігається у Відділі рідкісних видань та рукописів НБ ОНУ, але це вже тема іншого дослідження.

Також слід зазначити, що незважаючи на зростання інтересу з боку дослідників до дарчих написів, їх інформаційний потенціал все ще не розкритий повною мірою. Виявлені в особистому зібранні П. Й. Каришковського інскрипти підтверджують свою цінність як

джерела для отримання нових фактів і доповнень до вже існуючих відомостей з біографії вченого. Зокрема, відображаючи масштаб адресата як вченого зі світовим ім'ям, дарчі написи дозволяють виявити зв'язки П. Й. Каришковського з вітчизняною науковою спільнотою. Наведені в дослідженні інскрипти введені в науковий обіг вперше.

Список використаних джерел та літератури:

1. *Агбунов М. В.* Античная география Северного Причерноморья / М. В. Агбунов. – М. : Наука, 1992. – 237 с.
2. *Агбунов М. В.* Загадки Понта Эвксинского : (Античная география Северо-Западного Причерноморья) / М. В. Агбунов. – М. : Мысль, 1985. – 160 с.
3. *Алпатов В. М.* Член-корреспондент РАН Зинаида Владимировна Удальцова (1918–1987) / В. М. Алпатов // Новая и новейшая история. – 2008. – № 6. – С. 185–196.
4. *Бачинська О. А.* Міжнародні наукові читання «Південна Україна: козацька та післякозацька доба» / О. А. Бачинська, Т. В. Чухліб // Укр. іст. журн. – 2012. – № 5. – С. 222–224.
5. *Бикова Т. М.* Особисте книжкове зібрання історика, археолога, нумізмата, професора Одеського університета Петра Йосиповича Каришковського-Ікара у фондах НБ ОНУ / Т. М. Бикова, Н. М. Купріянова // Бібл. Меркурій. – 2021. – Вип. 1 (25). – С. 25–34.
6. Государственный архив Одесской области: путеводитель / сост.: А. Д. Бачинский [и др.]. – Одесса : Одес. кн. изд-во, 1961. – 387 с.
7. *Доманский Я. В.* Древняя художественная бронза Кавказа в собрании Государственного Эрмитажа / Я. В. Доманский. – М. : Искусство, 1984. – 238 с.
8. *Доманский Я. В.* Несколько воспоминаний о жизни Петра Осиповича Карышковского / Я. В. Доманский // Древнее Причерноморье. – Одесса : Астропринт, 2005. – С. 46–50.
9. *Иевлев М. М.* Очерки античной палеоэкологии Нижнего Побужья и Нижнего Поднепровья / М. М. Иевлев. – Киев : О. Філюк, 2014. – 276 с. – Сведения доступны также через Интернет: <https://www.geokniga.org/bookfiles/geokniga-ocherki-antichnoy-paleoekologii-nizhnego-pobuzhya-i-nizhnego-podneprovya.pdf> (дата обращения: 14.12.2021).
10. *Казаманова Л. Н.* Введение в античную нумизматику : учеб. пособ. для студентов ист. фак. ун-тов / Л. Н. Казаманова. – М. : Изд-во МГУ, 1969. – 302 с.
11. *Каменеукая Е. В.* Владислав Всеволодович Кропоткин – археолог и нумизмат (по материалам личного архива) // Вестн. Балт. федер. ун-та им. И. Канта. Серия: Гуманит. и обществ. науки. – 2007. – № 12. – С. 8–14. – Сведения доступны также через Интернет: <https://cyberleninka.ru/article/n/vladislav-vsevolodovich-kropotkin-arheolog-i-numizmat-po-materialam-lichnogo-arhiva> (дата обращения: 14.12.2021).
12. *Карышковский П. О.* Автобиография / П. О. Карышковский // Stratum plus. – 1999. – № 6. – С. 19.
13. *Кропоткин В. В.* Клады римских монет на территории СССР / В. В. Кропоткин. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – 135 с., 2 л. табл., 12 л. ил. – (Археология СССР. Свод археологических источников).
14. *Крыжицкий С. Д.* Жилые ансамбли древней Ольвии, IV–II вв. до н. э. / С. Д. Крыжицкий. – Киев : Наук. думка, 1971. – 140 с.
15. *Крыжицкий С. Д.* Ольвия – память тысячелетий : очерк / С. Д. Крыжицкий, Н. А. Лейпунская ; отв. ред. П. О. Карышковский. – Одесса : Маяк, 1982. – 118 с.
16. *Кульчицкий С.* Про юнацькі роки Одеського краєзнавця Анатолія Бачинського // Краєзнавство. – 2013. – № 1. – С. 111–115.

17. Левченко В. В. В начале пути: формирование научных интересов Петра Осиповича Карышковского / В. В. Левченко // Древнее Причерноморье. – 2013. – Вып. 10. – С. 380–387.
18. Науково-довідковий апарат до документів Національного архівного фонду у Державному архіві Одеської області (на допомогу користувачу) : метод. рек. / уклад. Л. Г. Білоусова. – Одеса : Держ. архів Одес. обл., 2012. – 40 с.
19. Новікова Л. В. До питання про джерельний потенціал мемуаристики для вивчення історії Одеського державного університету в другій половині ХХ ст. / Л. В. Новікова // Ювіл. зб. наук. пр., присвяч. 150-річчю Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2015. – С. 39–58.
20. Пиоро И. С. Объективность и оригинальность в научном творчестве В. В. Кропоткина / И. С. Пиоро // Stratum plus. – 2000. – № 6. – С. 10–15.
21. Повідомлення НАН України [Електронний ресурс] / НАН України. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 29 січ. 2018. – Режим доступу: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=3731> (дата звернення: 14.12.2021). – Назва з екрана.
22. Руссев Н. Возвращение Икара Счастливого (субъективные заметки) / Н. Руссев // Stratum plus. – 1999. – № 6. – С. 11–18.
23. Сюзюмов М. Я. [Рецензия] / М. Я. Сюзюмов // Византийский временник. – М., 1964. – Т. 25. – С. 236–243. – Рец. на кн.: Горянов Б. Т. Поздневизантийский феодализм / Б. Т. Горянов. М.-Л., 1962. 502 с.
24. Шершун Т. М. Архівна спадщина Петра Йосиповича Каришковського-Ікара (1921–1988) у фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова: до 100-річчя від дня народження вченого / Т. М. Шершун // Бібл. Меркурій. – 2021. – Вип. 1 (25). – С. 73–77.
25. Kropotkin V. V. Les trouvailles de monnaies romaines en U.R.S.S. / V. V. Kropotkin ; ed. par G. Depeyrot. – Wetteren : Moneta, 2005. – 363 p.

References

- [1]. Agbunov M. V. *Antichnaya geografiya Severnogo Prichernomor'ya [Ancient Geography of the North Black Sea littoral]*. Moskva, 1992, 237 p.
- [2]. Agbunov M. V. *Zagadki Ponta Évksinskogo : (Antichnaya geografiya Severo-Zapadnogo Prichernomor'ya) [Riddles of Pontus Euxinus : Ancient Geography of the North-Western Black Sea littoral]*. Moskva, 1985, 160 p.
- [3]. Alpatov V. M. Chlen-korrespondent RAN Zinaida Vladimirovna Udaltsova (1918–1987) [Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences]. *Novaya i noveyshaya istoriya [Modern and Contemporary History]*. 2008, iss. 6, pp. 185–196.
- [4]. Bachyn'ska O. A. Mizhnarodni naukovі chytannya "Pivdenna Ukrayina: kozats'ka ta pislyakozats'ka doba" [International scientific readings "Southern Ukraine: Cossack and post-Cossack era"]. *Ukrains'kij istoričnij žurnal [Ukrainian Historical Journal]*. 2012, iss. 5, pp. 222–224.
- [5]. Bykova T. M. Osobyste knyzhkove zibrannya istoryka, arkeoloha, numizmata, profesora Odes'koho universyteta Petra Yosypovycha Karyshkovs'kogo-Ikara u fondakh NB ONU [Personal book collection of the historian, archaeologist, numismat, professor of the Odessa University P. Karyshkovskiy-Ikar in the stocks of the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University]. *Biblioteknyy Merkuriy [Library Mercury]*. 2021, iss. 1 (25), pp. 25–34.
- [6]. Gosudarstvennyy arkhiv Odesskoy oblasti : putevoditel' [State Archives of Odessa Region : a guide]. Odessa, 1961, 387 p.
- [7]. Domanskiy Ya. V. Drevnyaya khudozhestvennaya bronza Kavkaza v sobranii Gosudarstvennogo Ermitazha [Ancient artistic bronze of the Caucasus in the collection of the State Hermitage]. Moskva, 1984, 238 p.

- [8]. Domanskiy Ya. V. Neskol'ko vospominaniy o zhizni Petra Osipovicha Karyshkovskogo [Several memories of the life of Pyotr Osipovich Karyshkovsky]. *Drevnee Prichernomorie* [Ancient Black Sea littoral]. Odessa, 2005, pp. 46–50.
- [9]. Iyevlev M. M. *Ocherki antichnoy paleoekologii Nizhnego Pobuzh'ya i Nizhnego Podneprov'ya* [Essays on ancient paleoecology of the Lower Bug and Lower Dnieper]. Kiev, 2014, 276 p. Available at: <https://www.geokniga.org/bookfiles/geokniga-ocherki-antichnoy-paleoekologii-nizhnego-pobuzhya-i-nizhnego-podneprovya.pdf> (accessed 14 December 2021).
- [10]. Kazamanova L. N. *Vvedeniye v antichnyuyu numizmatiku* [Introduction to antique numismatics]. Moskva, 1969, 302 p.
- [11]. Kamenetskaya Ye. V. Vladislav Vsevolodovich Kropotkin – arkheolog i numizmat (po materialam lichnogo arkhiva) [Vladislav Vsevolodovich Kropotkin – archaeologist and numismatist (based on materials from his personal archive)]. *Vestnik Baltiyskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta. Seriya: Gumanitarnyye i obshchestvennyye nauki* [Bulletin of the Baltic Federal University. I. Kant. Series: Humanities and Social Sciences]. 2007, iss., pp. 8–14. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/vladislav-vsevolodovich-kropotkin-arkheolog-i-numizmat-po-materialam-lichnogo-arhiva> (accessed 14 December 2021).
- [12]. Karyshkovskiy P. O. Avtobiografiya [Autobiography]. *Stratum plus*. 1999, iss. 6, p. 19.
- [13]. Kropotkin V. V. *Klady rimskikh monet na territorii SSSR* [Treasures of Roman coins on the territory of the USSR]. Moskva, 1961, 135 p. (Arkheologiya SSSR. Svod arkheologicheskikh istochnikov).
- [14]. Kryzhitskiy S. D. *Zhilyye ansambli drevney Ol'vii, IV-II vv. do n. e.* [Residential ensembles of ancient Olbia, IV-II centuries BC]. Kiev, 1971, 140 p.
- [15]. Kryzhitskiy S. D. *Ol'viya – pamyat' tysyacheletiy : ocherk* [Olvia – the memory of millennia : sketch]. Odessa, 1982, 118 p.
- [16]. Kulchytskyi S. Pro yunatski roky Odeskoho kraieznavtsia Anatoliia Bachynskoho [About the youthful rock of the Odessa master Anatoly Bachinsky]. *Kraëznavstvo* [Study of a region]. 2013, iss. 1, pp. 111–115.
- [17]. Levchenko V. V. V nachale puti: formirovaniye nauchnykh interesov Petra Osipovicha Karyshkovskogo [The beginnings: the formation of scientific interests of Pyotr Ossipovich]. *Drevnee Prichernomorie* [Ancient Black Sea littoral]. 2013, iss. 10, pp. 380–387.
- [18]. Naukovo-dovidkovyy aparat do dokumentiv Natsional'noho arkhivnoho fondu u Derzhavnomu arkhivi Odes'koyi oblasti (na dopomohu korystuvachu) [Scientific reference apparatus to the documents of the National Archival Fund in the State Archives of Odessa region (to help the user)]. Odesa, 2012, 40 p.
- [19]. Novikova L. V. Do pytannya pro dzherel'nyy potentsial memuarystyky dlya vyvchennya istoriyi Odes'koho derzhavnoho universytetu v druhiy polovyni XX st. [On the question of the source potential of memoirs for the study of the history of Odessa State University in the second half of the twentieth century] *Yuvil. zb. nauk. pr., prysvyach. 150-richchyu Odes. nats. un-tu im. I. I. Mechnykova* [Anniversary collection of scientific works dedicated to the 150th anniversary of Odessa Mechnikov National University]. Odesa, 2015, pp. 39–58.
- [20]. Piro I. S. Obektivnost i originalnost v nauchnom tvorchestve V. V. Kropotkina. *Stratum plus*. 2000, iss. 6, pp. 10–15.
- [21]. Povidomlennya NAN Ukrayiny [Notification of the NAS of Ukraine]. Available at: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=3731> (accessed 14 December 2021).
- [22]. Russev N. Vozvrashchenie Ikara Schastlivogo (subektivnye zametki) [Resurgence of Icarus the Happy (subjective notes)]. *Stratum plus*. 1999, no 6, pp. 11–18.
- [23]. Syuzumov M. Ya. Retsenziya [Review]. *Vyzantyyyskiy vremennyk* [Byzantina xponika]. Moskva, 1964, vol. 25, pp. 236–243.
- [24]. Shershun T. M. Arkhivna spadshchyna Petra Yosypovycha Karyshkovskoho-Ikara (1921–1988) u fondakh Naukovoyi biblioteki Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnykova: do

100-richchya vid dnya narodzhennya vchenoho [Archival heritage of PETER Karyshkovskiy-Ikar (1921–1988) in the funds of the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University: to the 100-th anniversary from birthday]. *Bibliotechnyy Merkuriy [Library Mercury]*. 2021, iss. 1 (25), pp. 73–77.

[25].Kropotkin V. V. Les trouvailles de monnaies romaines en U.R.S.S. Wetteren, 2005, 363 p.

Поступила 02.12.2021 р.

Bykova T. M.

Head of the Department of
Scientific Processing of Documents and Organization of Catalogues
Scientific Library of the
Odessa I. I. Mechnikov National University
24 Preobrazhenskaya St., Odesa, 65082, Ukraine
tel.: (048) 722 12 10
e-mail: library@onu.edu.ua

THE INSCRIPTIONS AS A SOURCE OF STUDYING THE SCIENTIST'S BIOGRAPHY: FOR EXAMPLE PERSONAL COLLECTION OF THE PROFESSOR P. KARYSHKOVSKIY-İKAR IN THE STOCKS OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESSA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY

Summary

The article examines the dedicatory inscriptions revealed on copies from the personal book collection of P.O. Karyshkovsky-Icarus, stored in the funds of the Scientific Library of the Odessa I.I.Mechnikov National University. The potential of the inscripts as a valuable source for obtaining new facts and additions to the existing information on the biography of the scientist - the owner of the collection has been revealed. In particular, reflecting the scale of the addressee as a world-renowned scientist, the inscriptions make it possible to reveal the communicative ties of P.O. Karyshkovsky with the domestic scientific community. Attention is also paid to individual publications illustrating the changing scientific interests of the owner. The incpts presented in the research have been introduced into scientific circulation for the first time.

Key words: Karyshkovskiy-Ikar P. Y., Scientific Library of the Odessa I.I. Mechnikov National University, book collection, inscriptions, source, biography.